

За критериумите

Православната црква треба да изнајде модус за модернизирано презентирање на Вистината во долична форма

Презвитер Александар Митковски

Кога секуларизмот во нашето време го идентификуваме како “недостиг од богослужение“ (о. Александар Шмеман), како “профанизација на сакралното“ (о. Јустин Поповиќ) и го жигосуваме како гасител на Светиот дух во човекот не значи дека постоењето на Православната црква сакаме да го превратиме во музеј на старина каде што нештата се вреднуваат (само) по својата древност. Православната црква треба да изнајде модус за модернизирано презентирање на Вистината во долична форма. Надвремената Вистина не се плаши од ниеден историски период и од неговите феномени, бидејќи по својата природа не е само почеток на стварно постојно, туку е и негова смисла и полнота. Дотолку откриената Вистина не смее да биде манипулирана од моментните интереси на индивидуи и групи луѓе. Бидувајќи самата мерка на збиднувањата во времето таа не смее да биде ставена во тривијална улога на “потрчко во времето“. Да се “етикетираат и распродаваат“ сите стари и нови идоли, комерцијализирајќи го до исцрпување, е модус на егзистирање на новиот поредок. Во него целосно се исполнува познатата изрека на музичките промо-тери од 70-тите и 80-тите години на минатиот век: “живеј брзо, умри млад, а останатото препушти им го на менаџерите“. Вистината, којашто е Христос, нема потреба од промо-тери, нема потреба ниту од адвокати, но таа ни ја објави својата волја за полна заедница меѓу Бога (Творецот) и човекот (твартата). Човекот посака да биде човек без Бога и затоа му го сврте грбот, но Бог не посака да биде Бог без човек, па затоа стана Човек-Богочовек (Н. Берѓаев). Оној што љубеше стана тој што го беше возљубил не нарушувајќи ја сопствената природа. Не се измеша со возљубениот во безлично единство, не се наруши можноста за заедница во љубов што е секогаш заедница на двајца што не е затворена

во себе. Бог ја покажа својата пастирска љубов и грижа кога тргна по паднатиот Адам, дојде на земјата да го побара загубениот и кога тука не го најде се спушти во мистичниот “подземен“ шеол, барајќи го и наоѓајќи го Адама и изведувајќи го на светлина (П.Евдокимов). Такво единство како плирома на љубовта ни е потребно. Над сите унии, конкордати, меѓуопштења (inter-communio), асоцијации, економски и воени алијанси што го отсликуваат падот на човекот и човештвото во ропство на гревот што изродува ксенофобична изолација. Сите претходно спомнати сурогати на еднаш изгубеното единство се “козметика“ - ласкаво дотерување на разбиениот образ Божји во човештвото. Деградираното човештво не ќе може во себе си да најде начин и енергија за културно-општествена преобразба. Мечот на одминливоста како Демоклов меч се вие над главата на падниот Адам - човештвото кое, патејќи од духовна амнезија за своето потекло и вокација, се затвора во себе, во индивидуалистичка отуѓеност, постанувајќи “критериум на себе“, постоејќи “самото за себе“. Механизмите на псевдозаедништвото ја потврдуваат неговата егзиологичка изолација. Плашејќи се да излезе од интровертноста на внатрешниот измечтаен свет храбро да погледне во разгромот на сечовечки план.

Virtual reality -новите розови очила за измачената свест. Номо-стипидус со лаптоп во раката, viagra во џебот, red bull и extasy - сè за да се заборава на слабоста во постоењето, истрошените потенцијали на Сцила и Харибда, на шизофрено разбиеното егзистирање. Поминат низ “мијалникот“ на ваквиот антихуманистички поредок, човекот на денешнината сè повеќе наликува на бродоломник што напливот на психотероризмот и одливот на творечкото битисување го исфрлила на егзистенцијалните маргини од историјата. “Пат“ искривен во “сцена“. Каде што “евангелската дијалектика“ на трчање кон

Вечноста (1 Кор. 9,24-27) е изродена во театарска сцена на “ѓаволскиот водвил” (Ф.М. Достоевски) што го игра човештвото, во бласфемија каде што актерот ја загубил реалноста во улогата што самиот си ја наметнал, духовно опрелстен-онтолошки осакатен.

Ваквата деформирана егзистенција носи и свои естетски белези. Грдото, баналното, агонизираното се прима како квазикултурен израз на трагичната бесперспективност, разочараност што води кон индиферентност. Музиката што води т.н. трансцендентен транс добива визуелно форми во нихилистичката уметност во којашто ликот се раствора во сенка, призрак. Хармонијата или дисхармонијата во музичкото творештво е печат на внатрешните преживувања и нивен одраз во сензибилитетот на нејзиниот автор.

Постојната супкултура, наметнувањето на кичот е израз на исфрустрирана единка што повлечена во своето подземје трагичниот конфликт со секуларниот тоталитаризам не го насочува кон “последниот вистински бунт”. Егзистирајќи во постојниот поредок, супкултурата се потврдува себе си единствено во негација на постојното што ја лишува од можноста за вистински творечки подем. Не трагајќи по смислата на сопственото постоење во Вечноста, негирајќи го системот што ѝ е (сепак) почва за опстојување, таа е раскината помеѓу две негации. Од два “-“ (минуса) не е возможна творечка искра. Не се воспоставува врска со Логосот за од него да потечат “нисходечки нестворни” енергии што преобразуваат, носејќи ја во себе “позлатата на вечноста”. За ова е потребен позитивен (никако и позитивистички) одговор на зададениот призив во нас. Неговата афирмација во личниот живот низ аскизиси реализација во формална страна што кај уметникот е во потегот на четката, а кај музичарот во мелодичниот запис. Секое творештво треба да се ислушува во ритамот на вечноста, т.е. човекот да ги развива длабоките гносеолошки органи за распознавање на причините и смислата на нештата.

Од друга страна, приземниот религиозен конзервативизам не може да ја одржи црковната заедница. Простотилакот на “маалската” религиозност што нема реална вкоренетост во Христос (т.е. во црквата) не може да ја одржи потресената раслоена заедница, бидејќи

секуларниот потрес преку заедницата пробива до личноста што ја сосидува дадената заедница. Кохезивен фактор за градење на каква било заедница можат да бидат луѓе што, живејќи во црквата, што значи во Христа, усовршувајќи ја својата личност врз евангелските критериуми ја носат великата мисија на православието во семејството и во општеството...

Во наше време, како и во секое друго време, црковноста ја носат живи и конкретни личности што во својот живот го примиле Христа како критериум, во неговата реална пројава. Личности ерудицирани во догматско-етичкиот-естетски сензибилитет на црквата. Православната црква по преемство не е “бапска религија”, туку “старечко предание”. Не адет, не курбан, не еснаф, туку молитвословие, света тајна и евхаристија (причест) е патот кон Вечноста. На парадоксален начин времето на сè помасовна технологизација го возведува “вечното бапско” на површините на душевниот живот на човекот. Овој непросветен паганизам избива низ пукнатините на нецрковното воспитување. Адетот - магијата дејствуваат економски и пропагандно. Го врзуваат човековиот живот на површноста од егзистенцијата каде што Христа најчесто го нема. За “вечните прашања” човекот просто нема време. Потопен во стравовите на елементарното катадневие кое ги затскрива “проклетите прашања” (Ф.М. Достоевски) за смислата на човековото постоење, негово оправдание (антроподикеа), како и за смислата на постоењето воопшто преку коешто Творецот се “оправдува” пред својата твар (теодикеа).

Нам не ни е потребна “фарисејска” осуда, и анатема на човекот и на човештвото во неговите историски заблуди, туку евангелско-сотириолошка мисија со христоцентрична проблематика на конечната антроподикеа...

Само така благодатта Христова ќе го претвори нашиот живот во мистериум тремедум во кого не само што ја слушаме космичката симфонија, големата загатка за убавината што Творецот му ја зададе на човекот (Ф.М. Достоевски), туку и реално ги примаме нестворените енергии на Архизворот. Творечки учествувајќи во исполнувањето на мистичниот Ден Осми што приближува “...оти темнината одминува, а вистинската светлина веќе свети” (1 Јов. 1,8)

Нам не ни е
потребна „фарисејска,, осуда, и
анатема на човекот
и на човештвото во
неговите историски
заблуди, туку евангелско-сотириолошка мисија со христоцентрична проблематика на конечната антроподикеа...

